

BOLALAR BILAN IJTIMOYIY ISH AMALIYOTI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7894685>

A'zamova Zarnigor Farxodjon qizi

Farg'ona davlat universiteti

o'qituvchisi

Annotatsiya.

Bolalarning huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilish sohasidagi qonun hujjatlarida bola huquqlarining qonuniy kafolatlari alohida belgilab qo'yilganligi e'tiborga molik. Unga ko'ra, har bir bolaga inson huquqlari va erkinliklari tegishli bo'ladi hamda davlat tomonidan kafolatlanadi.

Kalit so'zlar:

Bola, huquq, qonun, kafolat, inson huquqlari, vasiylik va homiylik.

Аннотация.

Примечательно, что правовые гарантии прав детей отдельно указаны в законодательстве в сфере защиты прав и законных интересов детей. Согласно ему, права и свободы человека принадлежат каждому ребенку и гарантируются государством.

Annotation.

It is noteworthy that legal guarantees of children's rights are specified separately in the legislation in the field of protection of children's rights and legal interests. According to it, human rights and freedoms belong to every child and are guaranteed by the state.

Ijtimoiy ishning asosiy maqsadi xalqaro hujjatlarda ham belgilab berilgan. Ular orasida ijtimoiy chetlatilgan, ajratilgan insonlar va jamiyat hayotida xavfli guruh insonlarini birlashtirish; o'zlarini mustaqil himoya qila olmaydigan insonlar yoki insonlar guruhlari (bolalar, yoshlar, nogironlar, psixik kasalliklari bor insonlar va shu kabilar)ga yordam ko'rsatish va himoyalash; xizmatlar va resurslarni olishni o'zlari amalga oshira olmaydigan insonlar yoki insonlar guruhlari yordam ko'rsatish va o'qitish kabilar mavjud¹²⁷.

Bolalar bilan ishlaydigan ijtimoiy ish xodimi keng qamrovli turli tuman muammolar bilan shug'ullanadi. Xususan, ular orasida shafqatsiz va e'tiborsiz

¹²⁷ Ижтимоий ходим касбига ўқитиш ва тайёрлаш бўйича глобал стандартлар. IFSW ва IASSW Ассамблеяларида қабул қилинган якуний ҳужжат. Аделаида, Австралия, 2004. Рус тилига таржима «Ижтимоий ишни академик даражада ривожлантириш» лойиҳаси доирасида амалга оширилган. РБИММ-ЮНИСЕФ, 2005 йил. – Б. 14.

munosabatlarni boshdan kechirgan bolani himoyalash; ota-ona qaramogʻisiz qolgan bolalarni joylashtirish (misol uchun, farzandlikka olish, bolalarga foster vasiylik qilish); oilada turli keskin vaziyatlarda bolaga yordam koʻrsatish (misol uchun, turar joyini oʻzgartirish, oila aʼzosining vafoti, tabiiy ofatni boshdan kechirish va boshqalar); nogiron bolalar va ularning oilalari bilan ishlash; xulqida qiyinchiliklar boʻlgan yoki ijtimoiy zararli axloqli bolalar bilan ishlash asosiy ishlar hisoblanadi. Shunday qilib, bolalar ijtimoiy ish xodimi turli xildagi muammolar bilan ishlaydi. Odatda, mijozning bir muammosi bilan shugʻullanib borar ekan ijtimoiy ish xodimi yana bir qator aloqador muammolarga duch keladi. Misol uchun, bolalarga eʼtiborsizlik koʻpincha ota-onasi (yoki ota-onasidan birining) ichkilikbozlikka berilganligi bilan bogʻliq boʻladi; bolaning murakkab xulqi aslida oilaviy, koʻpincha er-xotinlar oʻrtasidagi oʻzaro munosabatlarning buzilganligi sababli boʻladi va shu kabilar. Shunday holatlarga duch kelib, oʻz mijozlariga ularni hal qilishda yordam koʻrsatib bolalar va oilalar bilan ishlaydigan ijtimoiy xodimlar, birinchi navbatda, bolaning manfaatlarini taʼminlashga amal qilib boradilar.

Dunyoda “bolalarni himoya qilish” degan tushuncha bor. Albatta, buni global miqyosdagi umuminsoniy masala sifatida qabul qilamiz. Yaʼni ochlikdan, ommaviy epidemiyalardan, urush harakatlari oqibatlaridan, axloqsiz zoʻravonliklardan himoya qilishga xalqaro tashkilotlardan tortib har bir davlat va har bir sogʻlom fikrlovchi kishilarni ishidir¹²⁸. Negaki, bolalarni himoya qilish keng qamrovli va dolzarb masalalar hisoblanadi. Bu borada “zamonaviy dunyoda jahon hamjamiyati bolalarni ijtimoiy himoya qilish, bolalik dunyosini yaxshilashga qaratilgan keng miqyosdagi samarali tadbirlar faol amalga oshirilmoqda. Biroq, oila va bolalarni ijtimoiy himoya qilishning samarali texnologiyalarini joriy qilish jarayonida qator konseptual va amaliy muammolar ham kuzatilmoqda. Ular orasida quyidagilarni alohida ajratib koʻrsatish mumkin: bolani ijtimoiy himoya qilish borasida yagona standartlarning mavjud emasligi; bolalarni himoya qilish sohasida davlat tomonidan qabul qilingan majburiyatlar bajarilishini nazorat qilish tizimining samarador emasligi; ehtiyojmand oilalar va bolalarga yordam koʻrsatish modellarining ishlab chiqilmaganligi; ushbu soha mutaxassislarining, xususan, ijtimoiy xodimlar va ijtimoiy pedagoglarning yetarli emasligi va b. Shu sababli bugungi kunda dunyoning yetakchi markazlarida oilalar va bolalarni samarali

¹²⁸ <http://sirdaryo.adliya.uz/sirdaryo/uz/publikatsii/detail.php?ID=26041>

ijtimoiy himoya qilish masalalari bo'yicha keng ko'lamli tadqiqotlar olib borishga ehtiyoj ortib bormoqda"¹²⁹.

Bugungi kunda yurtimizda bolalarni ijtimoiy, iqtisodiy, huquqiy, ma'naviy jihatdan himoya qilish bo'yicha juda ko'plab ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, mamlakatimizda bolalar huquqlarini himoya qilish bo'yicha tegishli huquqiy baza shakllangan. Jumladan, O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, Oila kodeksi, Fuqarolik kodeksi, Mehnat kodeksi, Jinoyat kodeksi va boshqa bir qator qonun hujjatlarida bolalar huquqlarini himoya qilishga oid normalar o'z ifodasini topgan.

Shuni ta'kidlash joizki, bola huquqlarini himoya qilish sohasida qabul qilingan xalqaro majburiyatlarni bajarish uchun O'zbekiston xalqaro huquqiy normalarni milliy qonunchilikka implementatsiya qilish yo'lida katta ishlarni amalga oshirmoqda. Amaldagi qonunchilikda bolalarning huquq va manfaatlariga, shuningdek, ularning himoyasiga alohida e'tibor berilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

17. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini "Yoshlarni qo'llab-quvvatlash va aholi salomatligini mustahkamlash yili" da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida" gi PF-6155-son Farmoni. Toshkent. 2021 yil 3 fevral.

18. Abduraxmonova, M., & A'zamova, Z. (2021). O'zbekistonda pensiya ta'minoti tizimini shakllantirishning muhim jihatlari. *Интернаука*, (7-2), 91-93.

19. Abduraxmonova, M., & A'zamova, Z. (2021). The world in reforming the pension system use of existing pension system models in practice. In *НАУКА СЕГОДНЯ: ВЫЗОВЫ И РЕШЕНИЯ* (pp. 50-51

20. Azamova, Z., & Tursunalieva, E. (2022). Reintegration of Persons Returning from Labor Migration and Their Employment. *Zien Journal of Social Sciences and Humanities*, 13, 122-126.

21. Tursunalieva, E., & Azamova, Z. (2022). Reintegration of Persons Returning from Labor Migration and Ensuring Their Employment. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 11, 171-175.

¹²⁹ Латипова Н.М. Ўзбекистонда оила ва болаларни ижтимоий ҳимоя қилиш // Социол.ф. бўйича фан д-ри (DSc) дисс. автореферати. – Тошкент, 2020. – Б. 5.

22. A'ZAMOVA, Z. A. R. N. I. G. O. R., & FOZILOV, O. VOYAGA YETMAGAN BOLALARNI HUQUQ VA ERKINLIK LARI. ИНТЕРНАУКА Учредители: Общество с ограниченной ответственностью "Интернаука", 91-93.

23. Zarnigor, A. Z., & Nigora, T. (2023). Yosh oilalar bilan ijtimoiy ish. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 16, 68-70.

24. Аъзамова, З., & Турсуналиева, Э. (2022). РОЛЬ И СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ В СИСТЕМЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(10), 740-745.

25. Tursunaliyeva, E., Rohila, A., Nilufar, E., & Madina, T. (2023). MECHANISMS OF REHABILITATION AND TRAINING OF PERSONS WITH DISABILITIES. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(2), 343-346.

26. Tursunaliyeva, E., & Sharofiddinova, R. (2023). MECHANISMS OF REHABILITATION AND TRAINING OF PERSONS WITH DISABILITIES. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(3), 230-233.

27. Tursunaliyeva, E., & Kubayeva, I. (2023). RISK FACTORS IN RELATIVE ATTITUDE TO CHILDREN. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(2), 347-350.

28. Shahnoza, M., & Umida, D. (2023). SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISH CHORA-TADBIRLARI. *JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH*, 6(1), 140-143.

29. A'Zamova, Z., & Sharipova, K. (2022). YETIM VA OTA-ONA QARAMOG 'IDAN MAHRUM BO 'LGAN BOLALARNI MAKTABLARDA SIFATLI TA'LIM VA TARBIYA OLISHDAGI MUAMMOLARI. *Research Focus*, 1(2), 301-306.

30. Tursunaliyeva, E. (2023). PROBLEMS OF ORPHANS AND CHILDREN LEFT WITHOUT PARENTAL CARE IN OBTAINING QUALITY EDUCATION AND UPBRINGING IN SCHOOLS. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(4), 1921-1927.

31. Tursunaliyeva, E. (2023). THE CONCEPT OF SPIRITUALITY IN THE ACTIVITY OF THE SOCIAL WORKER DOLLARITY. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(4), 1928-1932.

32. Tursunaliyeva, E., & Teshaboeva, N. (2023). Mechanisms of Rehabilitation and Training of the Disabled. *Texas Journal of Medical Science*, 18, 57-59.

33. Turaboyeva, F. (2023). OTA-ONA QARAMOG'IDAN MAHRUM BO'LGAN BOLALAR VA ULARNI MANFAATLARINI HIMOYA QILISH. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(3), 552-555.

34. Nigora, T. (2023). OILA MUSTAHKAMLIGI OMILI VA INQIROZGA OLIB BORUVCHI MUAMMOLAR. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(17), 116-119.

35. Fozilov, O. (2023). MURAKKAB OILALAR ULARDA UCHRAYDIGAN MUAMMOLAR VA ULARNI HAL QILISH YO'LLARI. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 3(27), 121-123.

36. A'zamova, Z., & Sharofiddinova, R. (2023). AYOLLARGA NISBATAN ZO'RAVONLIK HOLATLARINI BARTARAF ETISH. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(2), 351-355.

37. Хошимова, Г. И. (2020). ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚУРОЛЛИ КУЧЛАРИ ҲАРБИЙ МАДАНИЯТИНИНГ ТАРИХИЙ АСОСЛАРИ. *ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ*, 3(5).

38. Исмойиловна, Х. Г. (2020). ҲАРБИЙ АНЪАНАЛАР, УРФ-ОДАТЛАР ВА МАРОСИМЛАР-ЖАМИЯТ ҲАРБИЙ МАДАНИЯТИНИНГ НЕГИЗИ. *ПЕРЕКРЁСТОК КУЛЬТУРЫ*, 2(3).

39. Хонкелдиева, К., & Фароҳиддинова, З. (2020). Гендерное равенство как ценность права. Наука сегодня: факты, тенденции, прогнозы: материя.

40. Asqarova, A., Хонкелдиева, К., Abdumutalibova, X., & Murotova, D. (2021). Issues of increasing the competitiveness of light industry enterprises. In *Наука сегодня: проблемы и пути решения* (pp. 48-49).

41. Tolibov, B. (2021, December). EVOLUTIONARY APPROACHES OF THE SOCIAL SERVICES SYSTEM TO THE NECESSARY STAGES OF THE POPULATION. In *International Scientific and Current Research Conferences* (pp. 56-59).

42. Толибов, Б. Х. (2021). АҲОЛИНИНГ ЭҲТИЁЖМАНД ҚАТЛАМЛАРИГА ИЖТИМОИЙ ХИЗМАТ КЎРСАТИШ ТИЗИМИНИНГ ЭВОЛЮЦИОН ЁНДАШУВЛАРИ. *ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ*, 4(4).

43. Abdurakhmonova, M., & Sharipova, K. (2022). SOCIAL WORK CARRIED OUT IN SECONDARY SCHOOLS WITH STUDENTS LEFT ORPHANS AND WITHOUT PARENTAL CARE. *Oriental Journal of Social Sciences*, 2(02), 52-63.

44. Абдурахмонова, М., & Шарипова, К. (2020). Социальная работа с выпускниками детских домов. In *НАУКА СЕГОДНЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ* (pp. 41-42).